

EGRI MAGAZIN

A MÉDIA EGER NONPROFIT KFT.
INGYENES KIADVÁNYA

Különszám • 2014. október

EGER
MÉDIA

Így kezdődött...

Időpont: 2013 decembere. Helyszín: TV Eger szerkesztősége, témaegyeztetés

- Zoli! Akkor a belváros-rehabilitáció nagy részét te viszed a jövő évben!
- Szobrokkal, terekkel, patakkal, mindennel?
- Igen!

Valahogy így kezdődött „közelebbi” kapcsolatom a Dobó-szoborral. Érdeklődő embernek tartom magam, mindig is szerettem a helytörténettel foglalkozó könyveket, írásokat. Ahogy haladt előre a munka, először maga a Dobó tér, annak kialakulása, majd a környék épületei és a szobrok kerültek görcső alá. A januárban talált török kori bőrcserző, vagyis tímárműhely, a földből előkerült régészeti leletek sokáig lekötötték a figyelmem, de aztán jöttek – vagyis inkább mentek – a szobrok. Először az 1967-ben készült Végvári vitézek szoborcsoport, majd február végén az 1907-ben átadott Dobó-szobor. Mindkét műalkotásra ráfért a restaurálás, hiszen az időjárás és az emberi kezek igen csak rajta hagyták a nyomukat! A megújult térre megújult szobor dukál! Így ismerkedtem meg a két restaurátorral, Bőjte Horváth Istvánnal és Schütz Zoltánnal. Segtségükkel és értő kalauzolásukkal még többet tudtam meg a szobrokról, különösen a több mint száz éve készült Strobl alkotásról, a Dobó-szoborról. Aztán február végén történt valami. Erdőkeresen, a két szobrász-restaurátor műhelyében a saját szememmel láttam azt a bronzlapot, amit a talapzat hátsó részéből kivágtak, azért, hogy a szobrot le-emeljék. Ennek a lapnak (*lásd: lent*) a belső oldalán olvasható a következő felirat:

„Találkozunk mi majd egykor föld és göröngy köszt, por alakban.

Gally Mihály, Hovanecz János 1907. agu. 8.”

(Nem elírás a „köszt” és az „agu” rövidítés. Ez az eredeti írásmód, ahogy az öntőmesterek írhatták.)

Erről a múltbeli üzenetről a szobor történetét eddig feldolgozók érthető módon nem tudtak, nem írtak, de nem csak ez az egy érdekesség bukkant még fel a múltból. Menet közben további megválaszolatlan kérdések merültek fel, mint például: Miért hiszik azt többen, még a restaurátorok is, hogy korábban egyszer már áthelyezték a szobrot? Milyen vas- és bronzkoszorúk kerültek a talapzatra? Esetleg maradtak fent tárgyi emlékek – netán fotók – az 1907-es átadásról? Mi volt az előzménye ennek a szobornak? Milyen tervei voltak Strobl Alajosnak? Mit lehet tudni a többi, a szobor belsejében és kívül olvasható feliratokról? A fő kérdés ezek után már ez volt: „Lehet még újat, érdekeseget mondani a Dobó-szoborról?” Elkezdtem komolyan beleásni magam a témába és nem egy meglepő, vagy éppen meghökkentő érdekességet találtam, vagyis a válaszom az, hogy „Lehet, van még mit mondani!”

Ezekről nem most, és nem itt fogok értekezni, hanem később egy külön előadást szentelek majd a témának, ami nem nélküli majd a filmes, fotós dolgokat sem. Azt hiszem, még egy könyvet is megér a téma. Addig is a jelenlegi ismereteket szeretném most rendszerezve átnyújtani az érdeklődőknek az Egri Magazin eme különszámában.

A képeket a belváros-rehabilitációt dokumentáló munkatársaim, Vozáry Róbert és Bilku Krisztián készítette, a régi képeslapok pedig az egri Tóth László gyűjteményéből valók. A kiadvány összeállításánál Szecsko Károly és Kiss Péter munkáit is felhasználtuk forrásként, ugyanakkor komoly segítséget kaptam a Bródy Sándor Könyvtártól, a Dobó István Vármúzeumtól és a Heves Megyei Levéltártól is.

Turay Zoltán
TV Eger

Dobó-szobrot Egernek!

1882

A jelenlegi ismereteink szerint először 1882-ben került szóba, hogy Egerben szobrot állítanak az 1552-es ostrom várvédő kapitányának, Dobó Istvánnak. Érdekes módon mindez egy felvidéki katonatiszt, a Lőcséről 1881-ben Egerbe vezényelt Balogh János m. kir. főhadnagy történelmi érdeklődésének, régészeti ambícióinak köszönhető, aki a vár területén még ásatásokat is végzett. Abban az évben jelent meg az *Egervár története* című munkája. Ezt követően, 1882 szeptemberében fordult a városi képviselőtestülethez, hogy „*az Eszterházy téren Dobó emlékére egy szobor felállítását hozza javaslatba.*” Novemberben megszületett a testület elvi hozzájárulása, hozzá is kezdtek a szoborbizottság szervezéséhez, Csiky Sándor elnöklete alatt. A korabeli sajtó is megírta, „*Balogh János honvéd főhadnagy Eger vár történetéről írt munkájából 250 példányt oly feltétel alatt ajánl fel a városnak, hogy e példányok jövedelme (mely 300 fto képvisel) Eger hős védőjének, Dobó Istvánnak, Egerben emelendő emlékoszlop költségeire fordíttassék.*” Az 1883. április 1-jén kelt városi határozat már 60 tagú szoborbizottságot említ. A későbbi eseményeket ismerve tudjuk, hogy ebből a kezdeményezésből nem lett semmi...

Két megjegyzés a fent leírtakhoz:

Akkor még a mai Dobó tér helyén egyszerű piac állt. A háttérben elterülő várra ekkor a helyi lakosság inkább mint építőanyagra tekintett, hiszen az 1827-es nagy városi tűzvész és az 1878-as árvíz után sok ház, így például a régi Városháza is erősen megrongálódott. Az Eszterházy tér és környéke viszont viszonylagos épségben vészelte át ezeket az éveket, talán ezért is javasolta Balogh főhadnagy a szobor felállítását a városnak erre a már akkor is frekvenciált helyére.

Érdekes módon ebben az évben, 1882. augusztus 27-én alakult az *Egri Dalkör*. A város dalosegylete később, az 1907-es szoboravatásnál és az előkészületeknél még fontos szerepet játszik...

1894

A milleniumi időszak nagyon sok munkát adott a hazai szobrászoknak. Főleg Budapesten, de a nagyobb vidéki városokban is egymás után adták át a nemzet nagyjairól a kőből, de még inkább bronzból készült köztéri alkotásokat. 1894-ben, majd az azt követő években valóságos cikk-háború bontakozott ki a megyei újságok – és ezzel párhuzamosan a politikai pártok – között arról, hogy „*Egerben emeljenek emlékszobrot Dobó Istvánnak.*” A többség

most is megelégedett a hangos kardcsörtetéssel, üres frázisok puffogatásával, néhány kivételtől eltekintve. Az egyik ilyen előremutató próbálkozás a Főgimnázium és a Jogakadémia tanárának, *Maczki Valér*nak a nevéhez fűződik. Ha ma megkeressük a könyvtárban a *Népszerű felolvasások a magyar irodalom történetéből* című munkáját – ami tankönyv volt abban az időben – akkor a címlap alján ezt olvashatjuk: „Az egész jövedelem az Egerben felállítandó Dobó-szobor alapjára fordítottatik!”

Ismét két megjegyzés:

Maczki Valér nem csak főgimnáziumi és jogakadémiai tanár volt, hanem a már említett Egri Dalkör tagja is. Később sem feledkezett meg erről a feljánlásról sőt, nélküle – az ő ötlete nélkül – valószínűleg nem lett volna olyan nagy országos esemény az 1907-es Dobó-szobor avatás, mint amilyen végül is lett.

A Főgimnázium elnevezés is visszaköszön még a későbbiekben. Ez az oktatási intézmény a mai Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium elődje volt. Akkoriban még nem volt Dobó, Szilágyi vagy éppen Pásztorvölgyi.

1899

Miközben mindenki az összefogás szükségességét hirdette a Dobó-szobor ügyében, addig egyik írónk, aki Egerben, éppen a vár fölött vett házat, tette a dolgát: írt. Méghozzá első nagy regényét, ami

Maczki Valér

történetesen történelmi regény volt és a 16. századi végvári harcokról, kiemelten az egri 1552-es ostromról szólt. Az író *Gárdonyi Géza*, a regény pedig az *Egri csillagok*. Gárdonyi regénye lényegében ráerősített az akkori óhajra, hogy végre, annyi év után készüljön egy szobor Dobóról. A történetet először folytatásokban a *Pesti Hírlap* közölte le 1899-ben.

1901

Ez az év két szempontból is fontos volt a Dobó-szoborral kapcsolatban. Gárdonyi Géza *Egri csillagok*ja ekkor jelent meg könyv formájában (a képen az első kiadás belső borítója látható). Már a *Pesti Hírlap*ban is sokan olvasták, de így még több emberhez eljutott az egri hősök története. A regény országosan is ismertté tette Dobó István nevét.

Talán ezt is felismerve kezdeményezte dr. *Kösztler József* városi főorvos egy szobor-bizottság felállítását és valószínűleg ezért is állt mellé a kezdeményezésnek a város és szavazott meg elsőként 2000 koronát a Dobó-szobor költségeihez. Breznay Imre a Hevesvármegyei Hírlap május 5-i számában így írt: „Ha az emlékművet felállítjuk, régi tartozásunkat rójuk le, s nagyon helyén léssen, ha mindnyájan becsülettel fizetjük meg eme tartozás ránk eső részét. [...] Eddig nemcsak mi mulasztottunk, hanem erről a kötelességéről az egész ország elfelejtkezett. A mi mulasztásunk csak annyiban bírálható szigorúbban, mert Dobó István híre, neve, dicsősége Eger nevéhez van kötve.”

Megmozdult a város, táncmulatságot, színelőadást rendeztek a különböző szervezetek, de hiába nyitották meg pénztárcájukat az Egerből elszármazottak is, lassan, nagyon lassan és apránként gyűlt a pénz. A szobor-bizottság nem akart a két évtizeddel korábban felállított hasonló testület sorsára jutni. Felkérték Gárdonyi Gézát, aki október közepén két felhívást tett közzé: egyet az

egrieknek, Heves vármegyeieknek, egyet pedig a magyar nemzethez. Tanítani való mindkettő megfogalmazása. Érdemes elolvasni a korabeli lapokból. Egy év alatt 35 ezer korona gyűlt össze, ami – ahogy írják – kevés.

1903

Miközben lassan gyűlt a pénz, történt más is, egy örvendetes dolog az Egri Dalkör életében – ami később összekapcsolódott a Dobó-szoborral, bár

ezt akkor az érintettek még nem tudták. A Magyar Országos Dalosszövetség nagy aranyérmét az Egri Dalkör nyerte a temesvári országos versenyen, vagyis „az ország első dalosegyesületévé nyilvánították az egrieket a bírák egyhangú döntéssel”. Miért fontos ez?

Az akkori gyakorlat szerint a két évente rendezett versenyek győztesei a következő országos dalversenyen nem vettek részt, legfeljebb csak egy küldöttséggel, vagy ha elutaztak, akkor versenyen kívül léptek fel.

1905

Felgyorsultak az események. Elkészült a szobor terve, közben az Egri Dalkör alelnöke, *Maczki Valér*, főgimnáziumi tanár azt javasolta a városi képviselő-testületnek, hogy Eger városa vállalja a következő, 1907-es országos dalverseny rendezését. Az 1905-ös, szombathelyi országos dalünnepen a korábban győztes Egri Dalkör nem indult, de *Maczki Valér* mondta az ünnepi beszédet a helyi Berzsényi-szobor megkoszorúzásánál. Az egri küldöttség tagja volt *Jankovics Dezső*, egri polgármester is, aki a Magyar Országos Dalosszövetség vezetőivel történt tárgyalás után bejelentette: Eger 1907 nyarán vendégül látja az ország legjobb magyar dalosait. A terv szerint az egri ünnep három nevezetes eseményt foglalna magába:

- a XVII. Országos Dalversenyt,
- az Egri Dalkör ekkor ünnepi fennállításának nevedszázados (1882–1907) évfordulóját,

– és ekkor leplezik le a Dobó-szobrot.

A szobor-bizottság tagjai úgy döntöttek, nem írnak ki pályázatot a szobor elkészítésére, hanem a kor elismert szobrászművészt, *Strobl Alajost* bízzák meg Dobó megformálásával.

Strobl már nyáron Egerbe látogatott, amikor megtekintette a szobor elhelyezésére javasolt területet. A bizottság tagjai erre először a Tisztilak, vagyis a mai Államkincstár épülete előtti teret tartották a legalkalmasabbnak, ám a mesternek ez a javaslat nem tetszett. Ősszel Strobl ismét Egerben járt, amikor újabb helyszínül a piactérként funkcionáló Kossuth teret, vagyis a mai Dobó teret ajánlották. Gárdonyinak is volt ekkor egy új javaslata: a vár. „Dobó szobrának a várban van a helye, s azon a ponton, ahol a városból legjobban látható. Az a pont pedig a nézelődésem szerint a várnak a piacról látható magaslata.”

A várat, mint helyszínt el kellett vetni, mivel ez a katonaságé volt, így végül a piactér és a Hunyadi tér közül kellett választania a végrehajtó bizottságnak.

1906

Márciusig 60 ezer korona gyűlt össze, de a szobor elkészítésének költsége 70 ezer korona volt. A helyzetet *Samassa József*, egri érsek 10 ezer koronás adománya oldotta meg. A városi képviselőtestület április 7-én a végrehajtó bizottság javaslatára úgy döntött, „hogy a szobrot a Kossuth téren a teret átszelő keramitút tengelyében, a vashíd nyugati szélétől számított mintegy 25 m távolságban fogják elhelyezni úgy, hogy a szobor hátterébe a várnak idelátzó része kerüljön.”

A szerződést Strobl Alajos és a város nevében *Jankovics Dezső* polgármester május 28-án írta alá.

Ferenc József és Strobl Alajos az Epreskertben

A szobor mintázáshoz Strobl a várban található eredeti Dobó sarkofág fedőlapját használta, amiről gipszmintát készített. Ez feltehetően 1832–33-ban kerülhetett Egerbe Dobóruszka akkori földesurának, *Buttler János*nak köszönhetően. A szerződés szerint agyagból 1/5 életnagyságú kisminta és egy nagyminta is készült. A három alakos kompozíció másik férfi tagját, Mekcseit *Breznay Imréről*, míg a várvédő női alakot *Hajdú Rózáról* formázta Strobl Alajos.

December 7-én Egreskerti műtermében *Ferenc József* is meglátogatta Stroblt, és a korabeli tudósítások szerint „hosszasan időzött a Dobó-szobor életnagyságú agyagmintája előtt.”

1907

Februárban a bizottság tagjai megtekintették a szobor mintáját, és ugyanakkor megrendelték a Schlick-gyárban a szobor köré tervezett bronz láncozatot és a félholdakat. A szobor bronzlapokból áll, amit nyolc részletben szállítottak Egerbe, majd a lapokat hidegen szereltek össze acélsavarokkal. A talapzat téglából készült, amit mészkővel fedtek be.

Az Országos Dalünnepet augusztus 15–19. között tartották. A *Dobó-szobor leleplezése augusztus 18-án fél 11-kor, Ferenc József osztrák császár és magyar király születésnapján volt.*

Az Érsekkertben fedett dalszarnokot építettek, a színház előtt koszorúzási emelvényt és diadalkaput állítottak. Három vonat hozta az

ország minden részéből Egerbe sereglő, több mint 2500 dalost. A szobor hivatalos átadásán a dalosokkal és a helyiekkel együtt közel 10 ezer ember énekelte a Himnuszt, majd az ünnepség zárásaként a Szózatot.

A Dobó-szobor életnagyságú agyagmintája

Érdekeségek az átadáson

– A Dobó-szobor átadása az Országos Dalünnep miatt is igazi szenzáció volt. Több országos napilap tudósított az eseményről. A helyi sajtó sem akart lemaradni semmiről, ezért – direkt a Dalünnep alkalmából – az esemény ideje alatt minden nap alkalmi lapot jelentettek meg, *Egri Dalünnep* címmel. Ebben többnyire azok a hírek szerepeltek, amelyek az akkori egri újságokban, az *Egri Híradó*-ban, a *Hevesvármegyei Hírlapban*, vagy az *Egri Újság*-ban voltak olvashatók. Azért akadt néhány kivétel is. A különszámokhoz fényképes mellékleteket is kiadtak, mint például a dalegyleteket fogadó egri koszorúslányokról, de az augusztus 18-i számban egy – még az átadás előtt készült – fotót is közöltek a Dobó-szoborról. Ez volt az első kép (lásd: *jobbra, felső kép*), ami a szoborról Egerben megjelent, itt még nincsenek koszorúk, feliratok. A gyors és szervezett munkát jól jelzi, hogy az augusztus 18-i átadáson már ezt a képet is meg lehetett venni képeslap formájában.

– Négy nagy póznát állítottak fel a szervezők, ami köré fehér leplet húztak. Az átadásnál megrántottak egy zsinórt és lehullt a lepel. Ezek a kopják több akkori fotón is láthatók.

– A résztvevő dalkörök mind megkoszorúzták a szobrot. Az egyik csoport azonban igazi különlegességet hozott. A Győri „Egyetértés” Dal- és -Társas Kör a Magyar Kir. Állami Fa- és Fémmipari Szakiskolában (a mai Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középiskola) egy vas koszorút készített. Ez a nagy koszorú látható több képeslapon és képen is a címer előtt (lásd: *jobbra, alsó kép*). Külön tartón állt a talapzaton. Később – mivel nem az eredetileg megtervezett szobor része volt és nem rögzítették hozzá – eltávolították onnan, de szerencsére megőrizték az utókornak. A Dobó István Vármúzeum raktárában a többi, szintén a Dalünnephez kapcsolódó relikviával együtt ma is megtalálható.

– Erre az eseményre számtalan emléktárgy – útikönyv, képeslap – készült Egerről, amit a városba érkezőknek szántak. A Dobó-szobrot ábrázoló képeslapokból többfélet is lehetett venni. Strobl budapesti műhelyében sok fotós megfordult, akik időről időre beszámoltak az éppen készülő művekről. Sokszor az életnagyságú agyagminták fotói voltak az elsők, amelyek később képeslapon is megjelentek. Ez a képeslap (lásd: *előző oldal*) is ilyen műtermi fotó, amit a szobor átadásán már mindenhol árultak Egerben, illetve a fővárosban. Ezt a lapot például 1907. augusztus 19-én, Egerben adták fel Horvátországba. A szövegben is szerepel: „Édes Etelkám! Egészséges vagyok, melyet nektek is kívánunk. Egerben vagyok a dalversenyen. Csókollak: Rózsikád”

Az első kép a szoborról az akkori Kossuth téren

Színezett kép a győriek vas koszorújával Eger címere előtt. Előttérben a Dalünnep résztvevői és a hagyományos koszorúk a talapzaton

Egyes szám ára
20 fillér.
♦♦
Előfizetési díja
egy korona.

EGRI DALÜNNEP

Szerkesztőség:
EGRI
NYOMDA-RÉSZEVE-
TÁRSASÁG.

A XVII. ORSZÁGOS DALVERSENY ÉS A DOBÓ-SZOBOR LELEPLEZÉSÉNEK ALKALMI LAPJA.

Megjelenik a dalünnep tartama alatt, naponkint reggel.

Az egrai dalosünnep.

Eger, 1907. aug. 7.

Ki tudná megmondani, hogy miért lesz olyan látogatott a XVII. országos dalverseny?

Csupán a természetes fejlődésnek nem tudható be, mert itt — nincs ugrás. Már pedig olyan nagy különbség van az eddigiek és a mostani között *számarány* tekintetében, hogy szinte meglepő.

Az eddigi legnagyobb verseny a *tenesvári* volt 1903-ban, melyen 23 dalkör versenyzett 1200 taggal és 33 egyesület képviselői uton vett részt. Egerben pedig 42 dalkör versenyez 1500-nál több taggal és ezenfelül majdnem 300 dalos szerepel mint közreműködő. Ha csak 1892-ig megyünk vissza és az utolsó hét országos versenyt hasonlítjuk össze a mostanival, már akkor is meglep ez a nagy emelkedés. A budapesti (1892. és 1896.), majd az aradi (1898.), kassai (1901.) és szombathelyi (1905.) versenyeken 14—28 daloskör versenyzett a babérrért. Nagy kivétel volt a fiumei (1894.) a melyen 37 dalosegylet vett részt mint működő. Ez utóbbinak azonban megadja magyarázatát Fiume tengerparti fekvése, mely bizonyára sokakat vonzott oda.

És azt a nagy számot (körülbelül 2300-at) mi is elérjük, pedig nincs — tengerünk. Jogos ellenben az a föltevésünk, hogy a *Dobó István* szobrának országos jelentőségű leleplezése dobantotta meg sok magyar dalos szívét.

Kétségtelen azonban, hogy e hazafias tényező mellett más körülmény is közreműködött a versenyzők ily szokatlan nagy számú jelentkezésében. E körülmény az, hogy a kötött versenykarokat *három csoportba* osztották. Egy nehéz, egy könnyű műdal és egy népdal a versenydarab. Ezenek felül mindenik dalkör fellép *magaválasztotta* darabbal is. Míg az elsőknél a felfogás, a kidolgozás minősége bőséges anyagot ad az összehasonlításra, valamint a képesség bemutatására is alkalmat nyújt fokozatai-

val; addig a szabadon választott darabokban a hajlam érvényesülhet, mert mindenik dalkör olyan darabot választ, a melyben legjobban érvényesítheti tehetségét, tudását.

Bőséges alkalmunk lesz továbbá arra, hogy hogy nagyméretű karhatásokban gyönyörköd-jünk az ugynevezett *összkarok* előadásánál. Bizonyos dolog például, hogy a Dobó-szobor leleplezésének himnusza és szózata olyan lesz, a minőt még nem hallott az ország. Csaknem 1800 gyakorlott magyar dalos éneke zendül majd meg a Kossuth-téren. De főhangzik a fenséges erejű férfikar a dalcsarnokban is, mert az *összkarok* előadása lesz a hangversenyek fénypontja...

Az egrai dalosünnep sikere — a mi a jelentkezők számát illeti — biztosítottnak látszik, de biztos a művészi siker is. Az országos versenyek művészi értékének u. i. az a fokmérője, hogy milyen dalkörök vesznek benne részt. E tekintetben is páratlanul áll a XVII. országos verseny, melyben mintegy husz *legelsőrendű* dalkör vesz részt s ezek között hét olyan, a melyik országos versenyeken első díjat kapott.

A siker illetően biztosítékain érzett örömeinket csak az az öröm multhatja felül, melyet mint *vendéglátó gazdák* érzünk.

A versenyző dalkörök művészi képzettségükkel küzdenek az „egri név”-ért, mi pedig — ebben az esetben — azzal érdemeljük meg az *egri nevet*, ha minden tekintetben ragyogtatjuk *vendégszeretetünket*.

Ebben az esetben nemcsak azt mondhatjuk el utána, hogy ez volt eddig a leglátogatottabb és legnagyobb művészi értékű országos verseny, hanem azt is, hogy ez sikerült legjobban.

Eger, 1907. aug. 7.

□ A Budai Dalárda, mely egyik legrégebb s legelőkelőbb is hazánkban, a következőkben szerepel a dalos-ünnepen:

1907. augusztus 15-én (csütörtökön). 1. Érkezés Egerbe: a) A Budai Dalárda jeligeje. b) Az OMDE

Lapunk mai száma 8 oldal.

Ha megnézzük az átadáson, illetve a közvetlenül utána készült képeslapokat és fényképeket, akkor azonnal feltűnik, hogy a talapzaton ekkor még nem volt felirat és hiányzott a kis bronzkoszorú is. Utóbbi — a Főgimnázium adományá — két hónappal az átadás után került a mai helyére. Így ír erről a Ciszterci Rend Egrai Katolikus Főgimnáziumának 1907–1908-as értesítője:

„A Dobó-szobor leleplezésekor, aug. 18-án, az egrai kath. főgimnázium csak lélekben ünnepelt. Csak gondolatban kereste föl a mohlepte bástyákat, honnan a halhatatlan emlékü hős három és félszáz évvel ezelőtt lelkesítő szózata hallatta s a vitézi bátorságnak páratlan jelét tanúsította. De élt a vágy a főgimnázium tanári karában és tanuló ifúságában, hogy ha elérkezik az ideje, külsőképen is kimutassa hódolatát Eger hős védőiránt. Október 17-én, csütörtökön, a Dobó döntő diadalát megelőző napon vált valóra e vágy és a gondolat: az egrai kath. főgimnázium tanári kara és ifúsága méltó ünnepléssel tett bizonyosságot arról, hogy Eger e legrégebb iskolájának falai között ma

is élnek a hazaszeretettől áthatott eszmék, s a késő unokák az ősök nyomdokain járnak.

Az ünneplés két részből állott. Első része fenn a várbán, második része lenn a Dobó-szobornál folyt le. [...] A szobor is ünnepi mezt öltött: alapzatát a leleplezőkor reáhelyezett koszorúk özöne borította. Kivált közülök az egrai főgimnázium bronz koszorúja, melyet a fiúi kegyelet és lelkesedés hozott Eger védőjének, a szobortalapzat mellő oldalán állandóan jelezni akarva, hogy „ez a kegyelet adója... egy szebb, boldogabb jövőnek biztos záloga, s akik hozták, azok követni is akarják mindenkor Dobó szellemét.”

Vagyis, amit a nyári szünet miatt nem tudtak akkor megtenni, azt később, már a tanév közben pótolták. Ez a kis koszorú látható ma is a talapzaton.

A Főgimnázium koszorúja restaurálás közben. Háttérben a láncok és a gömbökön elhelyezett egyik bronz félhold látható.

A szobor talapzatán már ott van a Főgimnázium bronzkoszorúja, de Dobó István neve még hiányzik

A szobor talapzatán levő, bronzból készült láncokat, gömböket és félholdakat az elmúlt évtizedekben a „szuvenirgyűjtők” miatt többször kellett pótolni. Ezeket a pótlásokat az egyszerűség kedvéért acéllal oldották meg, ami a korrózió szempontjából viszont nem volt ideális. Később ezeket a kiegészítőket egységesen fekete zománctfestékkel vonták be. A restaurátorok a hiányzó részeket most pótolták, a festékreget eltávolították, így ismét az eredeti, bronz kiegészítőikkel együtt került vissza a szobor.

Több mint 100 éve áll a szobor...

Az 1907, vagyis az átadás óta eltelt időszakban ez a szobor Eger védjegye lett. Időközben ezt a nevet vette fel a Főreál (a mai Dobó István Gimnázium), több városi sportegyesület is viselte a várkapitány nevét, és amikor egy-egy egri rendezvénynek valamilyen elnevezést kellett találni, akkor a „Dobó István” névhez – együtt a szobor sziluettjével – bátran nyúltak a szervezők.

A szobor – együtt a várossal és lakóival – azóta sok mindent megélt. Ezekből válogatunk most.

1953

Tóth László, egri képeslapgyűjtő kollekciónak sok érdekes darab található. A gyűjtemény fontos része a Dobó-szoborról készült, vagy annak környezetét, a teret bemutató képeslapok. Több száz van belőlük, de az itt látható darab egészen különleges, egy rövid ideig tartó időszakot örökít meg. Ha megnézzük a talapzatot, akkor látható, hogy nem a jól megszokott DOBÓ ISTVÁN felirat olvasható rajta, hanem az EGRI HŐSÖK. A magyarázat a felirat cseréjére igen csak prózai. 1953 őszét írtunk, meghalt Sztálin, Magyarországon pedig eltávolították a hatalomból Rákosi Mátyást. „Vége a személyi kultusznak!” – gondolták a városi tanácsnál. Az ilyenkor szokásos túlbuzgó ügyintézésnek a Dobó-szobor felirata látta a kárát.

„Hogy lehet az, hogy csak Dobó neve van a szobor talapzatán? És a többi várvédő hős, ők említést sem érdemelnek? Mi ez, ha nem személyi kultusz? Le vele!”

A tanácselnök-helyettes rögtön utasítást is adott, hogy vegyék le Dobó István nevét a talapzatról és helyére a következő feliratot tegyék: Egri hősök.

Szerencsére, ez csak rövid ideig volt látható, de egy képeslap erejéig mi is meg tudjuk mutatni. A restaurálásnál, amikor idén nyáron szétbontották a talapzatot, ennek a másik feliratnak a nyomai – a betűk rögzítése – is előkerültek.

1962

Nem 2014-ben került le először talapzatáról Strobl Alajos szobra! 1962 júliusában az Egerbe érkező turisták meglepve látták, hogy üres a posztamens, hiányzik Dobó! Gyors kérdéskódás után megtudták, hogy még július elején elszállították a szobrot Budapestre, „nagyjavításra”. Én is kérdéskódtam az ismerősök között, és többen említették, hogy emlékeznek erre az időszakra. Július 23-án azonban visszahelyezték a helyére a szobrot. A korabeli Népújság tudósításában olvasható, hogy „még nagyobb tömeg

állta körül az ismeretlen darut, amely újra a magasba emelte Eger ékességét, a kedves szobrot. A Képzőművészeti Alap Ipari Kivitelező Vállalata helyrehozta a hibákat, kijavította a sérüléseket, és a 30 mázsás kolosszus, főalakjában Dobó Istvánnal, ismét ott áll talapzatán a kirándulók legnagyobb örömére. Tíz perc alatt fotósok serege vette körül a szobrot, s bár a talapzat munkálatai még folynak, máris készítették a legbiztosabb dokumentet: Íme a szobor előtt fényképezhettünk, jártunk Egerben!”

A két 1962-es restaurátor neve – csakúgy, mint az 1907-es bronzöntőké – a szobor belsejében megtalálható (JAV. 1962. JÚL. Mester K., Vincze T.).

Érdekes lenne az akkor készült képeket látni! Ha valakinek a birtokában vannak ilyen fotók, vagy további információval tud szolgálni a '62-es restaurálásról, szívesen segítünk közzétenni!

2014

Úgy tűnik, „Dobóék”-ra félévszázadonként ráfér a javítás. A 2014-ben indult belváros-rehabilitáció érintette a város központi terét, a Dobó teret, együtt az itt található szobrokkal. A Dobó-szobor 60 évig egyedül „örizte” az utat a vár felé, 1967-ben viszont „társakat” kapott. Kisfaludy Stróbl Zsig-

mond Végvári vitézek szoborcsoportját ekkor helyezték el a Városháza épülete előtt. Most új helyre kerülnek, így ismét, „csak” Dobóé a Dobó tér.

A restaurálástól a visszahelyezésig tartó időszakot fényképek segítségével idézzük fel.

Február 12-én szállították el a szobrot az Eger melletti telephelyre, ahol a két erdőkeresi szobrász-restaurátor, Bőjte Horváth István és Schütz Zoltán vette kezelésbe.

Február végén úgy nézett ki a szobor, mintha az 1907-es életnagyságú agyagmintát látnánk. Ehhez több mázsa homokra és homokszórára volt szükség, hiszen a restaurálás előtt el kellett távolítani a zöldes-feketés patinát. Ilyen a bronz natúr színe. Ezzel láthatóvá váltak a régi öntési hibák és az azt követő javítások ónnal, ólommal vagy éppen vörösrézrel.

Olyan ez a restaurálás, mintha ráncfelvarráson esne át a szobor, bár ezeket a ráncokat hegesztővel, kalapáccsal, flexszel kell ki-, vagy elsimítani.

Maga a szobor nem tömör bronzból készült. A lapokból összeállító talapzat acél csavarokkal lett belülről összeillesztve, kívülről pedig hidegen kalapálták egybe. Az acél csavarok korrodáltak. Ezekből néhányat ki kellett cserélni.

A 107 éve készült szobor egyik problémás része hátul a kosár, ami eddig akár 10-15 liter esővizet is összegyűjthetett, nem beszélve a jégről, ami szétfeszítheti a lemezeket.

A legmélyebb ponton, a kosár belső felén készítünk egy furatot. Alulról, mivel most be lehet férti a szobor belsejébe, ráhegesztünk egy rézcsövet. A kosár aljánál is készítünk egy furatot és így a kosárból a vékony rézcsövön keresztül kivezetjük a vizet – mondta Schütz Zoltán, okleveles restauráló művész.

– Nehéz dolgunk van, megmondom őszintén, mert egy régi ötvözetéről van szó, amiből az időjárás és a savas esők kimoszák az ötvöző anyagokat, ezért ez már nem teljes értékű anyag, hanem valami más. Elég nehéz a régi és a most használt anyagot összehozni – nyilatkozta Hernádi Zsolt, gödöllői bronzöntőmester. A hegesztést utána lecsiszolták. A javítás nyomaina a patinázást követően már nem lesznek láthatók.

A Dobó-szobor másik nagy hiányossága, egyben veszélyforrása a kard, ami nagyon vékony és már volt hegesztve, bármikor újra letörhet, ezért a kardot a markolatnál megerősítették.

Májusra elkészült a szobor restaurálása. A felületi hibák kijavítása után júniusban újra patinálták a Dobó-szobor egyes elemeit. A szobrokat vízben oldott kémnájallal patinálták, amit kompresszoros festékszórával hordtak fel a felületre.

Közben a Dobó téren megkezdték a Dobó-szobor talapzatának szétbontását. A felmérés szerint a posztamenst borító mészkő alatt a vörös téglából emelt eredeti szoboralap több helyen szétfagyott, ezért ezt teljes egészében el kellett bontani. A szobor körül található kőgömböket a mészkőborítással együtt restaurálták, illetve ahol kellett kicserélték. Az új talpazat – nem pontosan az eredeti helyen és betonból öntve – júliusra már el is készült.

Július 25-én ismét útra kelt a Dobó-szobor. Fél év után visszakerült a helyére, a Dobó térre. A majdnem 3 tonnás szobrot előbb daruval le kellett fektetni, ehhez Mekcsey bárdja most útban lett volna, ezért azt később, már a téren helyezték vissza. Még mielőtt ráemelték volna a szobrot a teherautóra, a két restaurátor belevészte a nevét és a restaurálás időpontját az 1962-es hasonló szöveg alá.

Bent, a téren már sokan várták. Ugyanúgy, mint az 1907-es elhelyezésnél és az 1962-es visszahelyezésnél, most is sokan megörökítették ezt az eseményt. Erre az időre még egy kicsit le is állt a Dobó téri munka, a kíváncsiskodókat is beengedték az egyébként lezárt területre.

A szobor 1907-ben, Róna József fővárosi műhelyében készült. Feltehetően a két öntőmester – Gally Mihály és Hovanecz János – örökítette meg az augusztus 8-i eseményt, egyúttal saját nevüket is belevészték a bronzlap belső oldalára. Az 1962-es javítást végző két restaurátor – Mester K., Vincze T. – nevét is tudjuk. A 2014-es felújítás két vezető restaurátora, Böjte Horváth István okleveles szobrászművész (bal oldalon) és Schütz Zoltán (középen) okleveles restauráló-művész. A posztamenst és a kőgömböket Deák Jenő (jobb oldalon) restaurálta.

2014. szeptember 27., szombat. A Kapitány újra a helyén nappal, és éjjel is.

Az Egri Magazin különszáma – 2014. október. Szerkesztette: Turay Zoltán. Fotó: Bilku Krisztián, Sebess László, Turay Zoltán, Vozáry Róbert. A képeplapok Tóth László gyűjteményéből származnak. Külön köszönet a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, a Dobó István Vármúzeum és a Heves Megyei Levéltár munkatársainak, továbbá Szecsko Károlynak és Kiss Péternek!

Kiadja a Média Eger Nonprofit Kft., 3300 Eger, Törvényház u. 15., telefon: (06 36) 419-999, e-mail: mediaeger@mediaeger.hu, web: www.mediaeger.hu • Felelős kiadó: Antal Anett ügyvezető igazgató • Készült 30 000 példányban. • ISSN 2060-3738 • Tördelés: Tömösközi Péter • Címlapfotó: Vozáry Róbert • Nyomdai munkák: Délkelet-Press Kft., 5600 Békéscsaba, Kétegyházi út 18. • A Dobó-szobor restaurálása 2014-ben a „Dobó tér – Eger patak – Belvárosi térsor funkcióbővítő rehabilitációja” című, ÉMOP-3.1.2/C-09-2f-2011-0001 azonosító számú projekt keretében valósult meg.